

Оксана Вашуленко,

науковий співробітник відділу початкової освіти ім. О. Я. Савченко,

Інститут педагогіки НАПН України,

м. Київ, Україна

**ВИВЧЕННЯ СТАНУ СФОРМОВАНOSTІ
ТЕХНІЧНОЇ СТОРОНИ НАВИЧКИ ЧИТАННЯ
МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ**

Формування в учнів початкової школи повноцінної навички читання як універсального інструменту функціональної грамотності є одним із пріоритетних завдань мовно-літературної освітньої галузі.

За спостереженнями вчителів початкових класів, у зв'язку з російською військовою агресією, учні 1-4 класів мають помітні втрати у сформованості технічної складової читання, а саме: невироблений правильний спосіб читання; численні помилки під час читання, що впливають на усвідомлення змісту прочитаного; недотримання пауз між реченнями, а також ритмічних пауз, обумовлених розділовими знаками і змістом тексту; брак користування під час читання мовленнєвими засобами виразності; низький темп читання, що негативно впливає на процес розуміння тексту й успішність навчання та ін.

Оволодіння учнями початкових класів навичкою читання здійснюється у взаємозв'язку технічного і смислового складників. Загальновідомо, що техніка читання є засобом для досягнення розуміння прочитаного. Уміння читати в належному темпі та розуміти прочитане сприяє засвоєнню необхідної інформації.

Вивчення стану сформованості технічної сторони навички читання (способу читання, правильності, швидкості, виразності) відбувається у процесі читання учнем спеціально дібраного тексту. Запропонований для читання текст повинен відповідати таким вимогам: бути доступним за змістом та лексико-граматичним матеріалом, містити прості синтаксичні структури; урахувати інтереси та вікові особливості молодших школярів; мати виховну / освітню цінність; відповідати певному обсягу; розмір і тип шрифту, відстань між

рядками, колір букв має відповідати нормативним вимогам до друкованої продукції для дітей молодшого шкільного віку; мати яскраво виражений сюжет; бути незнайомим учням; бути розміщеним на одній сторінці; не містити ілюстрації.

Для кожної вікової групи учнів тексти будуть відрізнятися обсягом, складністю змісту, мовою, побудовою речень, розміром шрифту і т. ін. За жанром, тематикою та формою викладу інформації найбільш ефективним і доступним матеріалом для молодших школярів вважаються казки, художні і науково-художні оповідання.

Нагадаємо, як відбувається вивчення стану навички читання вголос. Дитина починає читати текст вголос у звичних навчальних умовах. Учитель непомітно контролює такі показники, як спосіб, правильність, темп читання і непомітно фіксує результати.

Вивчення способу читання визначається через констатацію того, який спосіб переважає в читанні. Дитина у звичайному для неї темпі читає текст 1-2 хвилини, вчитель у своїх записах позначає той спосіб читання, який переважає.

Правильність читання полягає в тому, що дитина не допускає: заміни; пропусків; перестановок; спотворення; повторів (букв, звуків, складів, слів у тексті); читає з дотриманням норм наголошування та орфоєпії в системі голосних (ненаголошені [е], [и], чітка вимова звука [о]; чітким вимовлянням дзвінких приголосних у кінці слова та в кінці складу перед наступним глухим; з нормативним вимовлянням звуків [дж], [дз], [дз'], [г], [ф]; правильною вимовою слів, передбачених навчальними програмами для відповідних класів.

Щодо темпу (швидкості) читання. Повільний темп читання – це тривожний сигнал для вчителя. Необхідно з'ясувати причини низьких показників швидкості читання. Низький темп читання має негативні впливи на процес розуміння прочитаного. За темпу читання, нижчому ніж 50 слів за хвилину, дитина здатна лише фрагментарно засвоїти фактичний зміст твору [1, с. 11]. Темп читання визначається кількістю слів, прочитаних учнем за 1

хвилину. За бажанням того, хто перевіряє, щоб досягти більшої об'єктивності, він може перевести текст у знаки (100 знаків становить у середньому 17 слів).

Усвідомлення учнями мети виразного читання безпосередньо залежить від розуміння ними змісту і основного смислу твору. Тому діагностування уміння *читати виразно* перевіряється після попередньої підготовки учня.

Виразність читання виявляється в умінні учня проникати в емоційний настрій всього твору і правильно вибирати і користуватися мовленнєвими інтонаційними та позамовними засобами виразності. Тобто відповідно до змісту твору правильно робити паузи (логіко-граматичні, психологічні, ритмічні – під час читання віршів; логічні наголоси; вибирати потрібний темп читання, інтонацію та змінювати їх залежно від розділових знаків та змісту; чітко вимовляти слова, правильно інтонувати речення, різні за метою висловлювання – розповідні, питальні, спонукальні).

Необхідно також час від часу, починаючи з 3 класу, перевіряти й індивідуальне *читання мовчки*. Рівень сформованості цього виду читання можна визначити за темпом, способом читання та розумінням прочитаного. Наявність під час читання шепоту і ворухіння губами свідчать про перехідну форму від читання вголос до читання мовчки. Якщо темп читання мовчки не перевищує показники читання вголос, це свідчить про несформованість цього виду читання.

За допомогою описаних способів обстеження вчитель має об'єктивні і точні дані про розвиток навички читання і може проводити відповідну роботу з удосконалення техніки читання в учнів. Остаточний висновок про рівень розвитку навички читання вголос і мовчки у того чи іншого учня можна виносити лише на основі сукупних даних по кожному з компонентів читання.

Зверніть увагу: темп читання, як й інші технічні характеристики навички, підпорядковується смисловій стороні читання, що є провідною у читацькій діяльності. У процесі читання технічна і смислова сторони знаходяться у нерозривному зв'язку. Важливим навчальним результатом взаємодії учня з текстом (дитячою книжкою) у кожному класі є рівень (повнота і глибина)

розуміння їх змісту. Отже, кожна дитина повинна читати у комфортному, посильному для неї темпі, який дає змогу повноцінно усвідомити зміст прочитаного.

Використані джерела

1. Мартиненко В. О. Індивідуальний підхід до формування і розвитку навички читання молодших школярів: методичний посібник. Київ, 2020.